

ВИЗНАЧЕННЯ МАКСИМАЛЬНОЇ ЦІЛЬНОСТІ ҐРУНТУ

DETERMINATION OF MAXIMUM SOIL DENSITY

Панасюк Я.І., к.т.н., доц., Боярчук Б.А., к.т.н., доц., Талах Л.О., к.т.н., доц., Процюк В.О., к.т.н., ст. викладач (Луцький національний технічний університет, м. Луцьк)

Panasiuk Y.I., Ph.D. in Engineering, Associate Professor, Boyarchuk B.A., Ph.D. in Engineering, Associate Professor, Talakh L.O., Ph.D. in Engineering, Associate Professor, Protsiuk V.O., Ph.D. in Engineering, Senior Lecturer (Lutsk National Technical University, Lutsk).

Експериментально визначено максимальну щільність ґрунту при оптимальній волозості стандартним методом та методом Проктора. Проведено порівняння цих методів при зведенні будівель та споруд.

Currently in Ukraine there is a normative document DSTU B B.2.1-12: 2009 Soils Method of laboratory determination of maximum density. According to this standard, the maximum soil density can be determined by 3 methods. The maximum soil density at optimum humidity was experimentally determined by the standard method and the Proctor method. A comparison of these methods for the construction of buildings and structures. These methods are also used in the construction of roads.

When determining the maximum density at optimum humidity by the standard method, the maximum density was 1.95 g/cm³, and the optimum humidity was 12.13%. When determining the density of the Proctor, the maximum density was 1.89 g/cm³, and the optimum humidity is 8%. When determining the modified density according to Proctor, the maximum density was 1.98 g / cm, and the optimum humidity was 7.6%.

In the study of the modified Proctor density compared to the method determining the Proctor density, the number layers increased to 5 at and the number of strokes per layer to 59 at layer-by-layer compaction.

Due to the use method of determining the modified density by Proctor, it is possible to obtain higher density values by 1.5% at lower humidity of 7.6% compared to the standard method of determining the maximum density at optimal humidity. Compared to the Proctor density method, the density is 4.8% higher and the humidity is 5% lower. This will lead to better soil compaction in the construction of buildings and structures, roads and airfields.

Comparison of different methods has shown the best advances in modern methods of modified force for Proctor. This can be a much larger number of strokes with a larger number layers when using and the existence of soil chips that were favorable.

The Proctor method proved to be more accurate in determining the maximum density. When using the modified Proctor method, the density is the highest. Thanks to

the use of a modified Proctor method it is possible to achieve better soil compaction in construction.

Ключові слова: щільність, ґрунт, метод Проктора, метод стандартного ущільнення.

Keywords: density, soil, Proctor method, standard compaction method.

На даний час в Україні діє нормативний документ ДСТУ Б В.2.1-12:2009 [3]. Згідно даного стандарту максимальну щільність ґрунту можливо визначити 3 методами. Перший метод стандартного ущільнення за допомогою приладу СЮЗДОРНИИ. Для другого та третього методу визначення максимальної щільності застосовують прилад Проктора УГ-Ф.

У разі визначення щільності стандартним методом зразок знаходиться в умовах однорідного напруженого стану без можливості зсувної деформації з боковим випором ґрунту [1-2].

При визначенні оптимальної вологості при максимальній щільності стандартним методом на приладі СЮЗДОРНИИ ґрунт трамбують пошарово за допомогою вантажу, який падає з висоти 300 мм. Кількість ударів при ущільненні загалом повинна складати 120. Об'єм розніжного циліндра склав 1000 см³ рис. 1. В якості ґрунту використовували супісок піщанистий [6], характеристики якого наведені в таблиці 1. Перед використанням ґрунт висушували до постійної маси при температурі 105±2⁰С та подрібнювали до частинок розміром менше за 5 мм [4]. Вода використовувалась згідно з ДСТУ Б В.2.7-273:2011 [7].

Таблиця 1

Гранулометричний склад ґрунту, %

Розмір зерен, мм	5...2	0,15
	2...1	0,38
	1...0,5	13,97
	0,5...0,25	45,03
	0,25...0,1	28,61
	<0,1	12,00
Оптимальна вологість при максимальній щільності, %		7
Максимальна щільність при оптимальній вологості		2,169

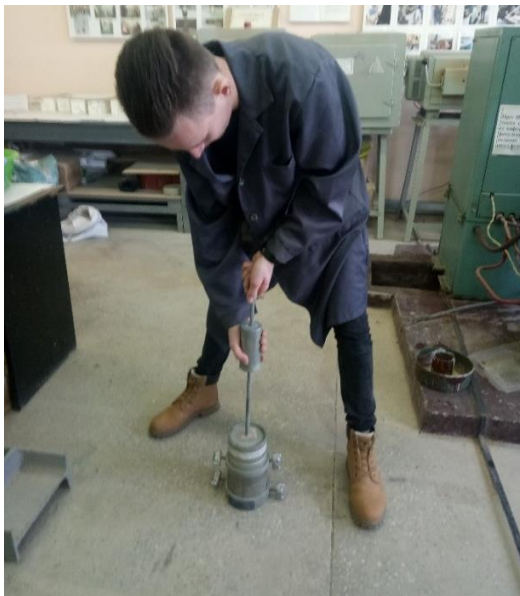

Рис. 1. Визначення максимальної щільності при оптимальній вологості стандартним методом

Після випробування максимальна щільність становила $1,95 \text{ г/см}^3$ при оптимальній вологості $12,13 \%$ (рис. 2).

Графік визначення максимальної щільності

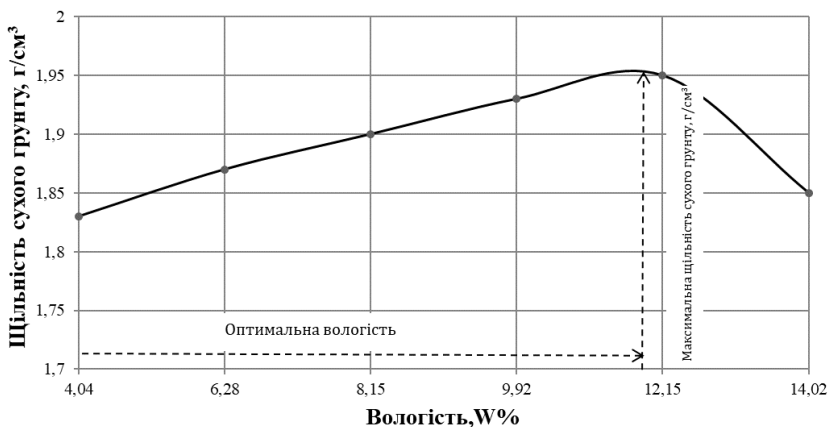

Рис. 2. Визначення максимальної щільності при оптимальній вологості стандартним методом

При визначенні щільності методом Проктора використовували той самий ґрунт, що й при стандартному методі. Ґрунт висушували та просіювали, як і при попередньому методі. Розміри випробувального циліндра становили: діаметр 150 мм, глибина 125 мм. Розмір та падаючий вантаж становлять: діаметр 75 мм, вантаж вагою 4,5 кг падає з висоти 450 мм. При даному методі здійснюється пошарове ущільнення ґрунту в 3 шари, кількість ударів на шар становить 22 (рис. 3). При ущільненні вручну користувались вимогами нормативного документу [9], при ущільненні шарів використовували ударний пристрій з прямою штангою та падаючим вантажем ударами безперервно з періодичністю від 1,5 до 2,0 с. Удари наносять за 3-4 цикли, торкаючись краю циліндра, охоплюючи всю поверхню зразка. Завдяки цьому під час ущільнення ґрунт має можливість утворювати зсувні напруження.

Найбільша щільність становила $1,89 \text{ г/см}^3$ при вологості 8%. Це на 7,18% менше, ніж при стандартному методі ущільнення. Проте вологість при максимальній щільності зменшилась на 34,05% порівняно із стандартним методом (рис 4). Тобто, даний метод призводить до недоущільнення ґрунту порівняно із стандартним методом ущільнення.

Рис. 3. Визначення щільності методом Проктора

Графік визначення максимальної щільності

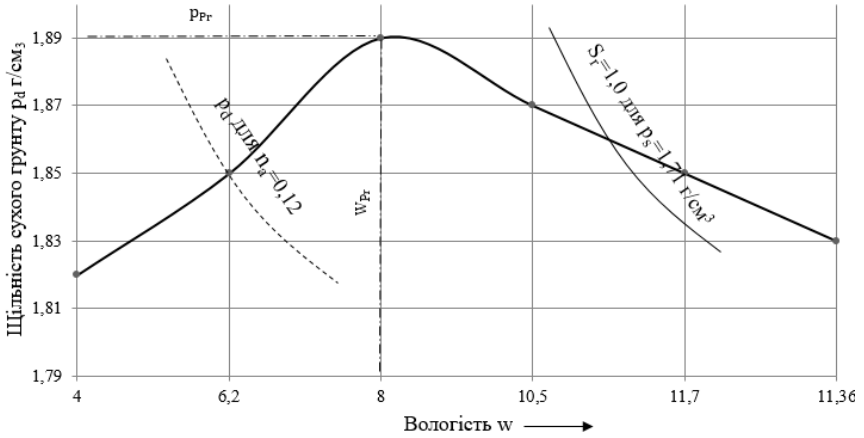

Рис. 4. Визначення щільності за Проктором p_{Pr}

У випадку, коли визначали модифіковану щільність за Проктором $mod\ p_{Pr}$, її максимальне значення становило $1,98\text{ г/см}^3$ при вологості $7,6\%$ (рис. 5).

Графік визначення максимальної щільності

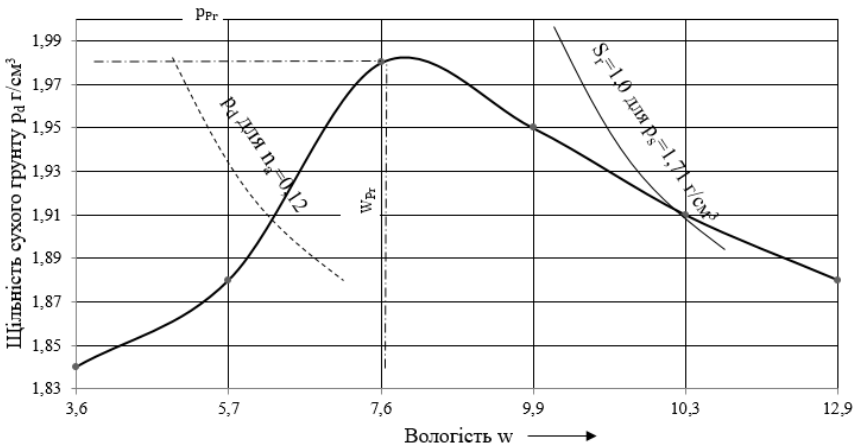

Рис. 5. Визначення модифікованої щільності за Проктором $mod\ p_{Pr}$

При даному дослідженні порівнянно з попереднім методом визначення щільності за Проктором p_{pr} , збільшилась кількість шарів до п'яти та кількість ударів на шар до 59-ти при пошаровому ущільненні. Завдяки використанню методу визначення модифікованої щільності за Проктором можливо отримати більші значення щільності на 1,5% при меншій вологості – 7,6% порівняно із стандартним методом визначення максимальної щільності при оптимальній вологості. В порівнянні з методом визначення щільності за Проктором щільність є вищою на 4,8%, а вологість менша на 5% Це призведе до кращого ущільнення ґрунтів при будівництві будівель та споруд, автомобільних доріг та аеродромів. Порівняння трьох методів показало найкращі показники щільності при використанні методу визначення модифікованої щільності за Проктором. Це можливо завдяки підвищенню кількості ударів при збільшенні кількості шарів при ущільненні та завдяки можливості зразка ґрунту утворювати зсувні напруження.

References

1. Pavliuk D.O., Shuriakov M.V., Hladun S.A. Porivniannia metodiv i zasobiv kontroliu ushchilnennia hruntiv pry budivnytstvi zemlianooho polotna. Zbirnyk naukovykh prats. Seriia: Haluzeve mashynobuduvannia, budivnytstvo. Poltava: Natsionalnyi universytet «Poltavska politekhnika imeni Yurii Kondratiuka», 2016. Vyp. 2(47). S. 241-254.
2. Aleksandrova N.P., Semenova T.V., Dolhykh H.V. Metody opredelenia maksimalnoi plotnosti hruntov zemlianooho polotna avtomobylnykh doroh. Uchebno-metodychyskoe posobyе. Omsk: «Sybyskaia hosudarstvennaia avtomobylno-dorozhnaia akademyia (SybADY)», 2015. s. 58.
3. DSTU B V.2.1-12:2009 Hrunty Metod laboratornoho vyznachennia maksimalnoi shchilnosti, Kyiv: Minrehionbud Ukrainy, 2010. s. 9.
4. DSTU B V.2.1-17:2009 Metody laboratornoho vyznachennia fizychnykh vlastyvopei, Kyiv: Minrehionbud Ukrainy, 2010. s. 32.
5. Prybor UH-F dlia uplotnenia hrunta metodamy Proktora. Pasport PR.1.00.00 PS rukovodstvo po ekspluatatsyy. Sankt-Peterburh, 2011. s. 8.
6. DSTU B V.2.1-2-96 y komitet Ukrainy u spravakh mistobuduvannia i arkhitektury, 1997. 47 s.
7. DSTU B V.2.7-273:2011 (HOST 23732-79). Budivelni materialy. Voda dlia betoniv i rozchyniv. Kyiv: NaukOsnovy ta pidvalyny budynkiv i sporud. Hrunty. Klasyfikatsiia. Kyiv: Derzhavnyovo -doslidnyi instytut budivelnykh materialiv i produktsii, 2011. 28 c.

8. DSTU B V.2.1-19:2009 Metody laboratornoho vyznachennia hranulometrychnoho (zernovoho) ta mikroahrehatnoho skladu, Kyiv: Minrehionbud Ukrainy, 2010. s. 44.

9. DSTU B V.2.1-12:2009 Hrunty Metod laboratornoho vyznachennia maksimalnoi shchilnosti. Zmina #1, Kyiv: Minrehionbud Ukrainy, 2011. s. 27.

Список використаної літератури

1. Павлюк Д.О., Шур'яков М.В., Гладун С.А. Порівняння методів і засобів контролю ущільнення ґрунтів при будівництві земляного полотна. Збірник наукових праць. Серія: Галузеве машинобудування, будівництво. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2016. Вип. 2(47). С. 241-254.

2.Александрова Н.П., Семенова Т.В., Долгих Г.В. Методы определения максимальной плотности грунтов земляного полотна автомобильных дорог. Учебно-методическое пособие. Омск: «Сибирская государственная автомобильно-дорожная академия (СибАДИ)», 2015. с. 58.

3. ДСТУ Б В.2.1-12:2009 Ґрунти Метод лабораторного визначення максимальної щільності, Київ: Мінреґіонбуд України, 2010. с. 9.

4. ДСТУ Б В.2.1-17:2009 Методи лабораторного визначення фізичних властивостей, Київ: Мінреґіонбуд України, 2010. с. 32.

5. Прибор УГ-Ф для уплотнения грунта методами Проктора. Паспорт ПР.1.00.00 ПС руководство по эксплуатации. Санкт-Петербург, 2011. с. 8.

6. ДСТУ Б В.2.1-2-96 й комітет України у справах містобудування і архітектури, 1997. 47 с.

7. ДСТУ Б В.2.7-273:2011 (ГОСТ 23732-79). Будівельні матеріали. Вода для бетонів і розчинів. Київ: НаукОснови та підвалини будинків і споруд. Ґрунти. Класифікація. Київ: Державниово -дослідний інститут будівельних матеріалів і продукції, 2011. 28 с.

8. ДСТУ Б В.2.1-19:2009 Методи лабораторного визначення гранулометричного (зернового) та мікроагрегатного складу, Київ: Мінреґіонбуд України, 2010. с. 44.

9. ДСТУ Б В.2.1-12:2009 Ґрунти Метод лабораторного визначення максимальної щільності. Зміна №1, Київ: Мінреґіонбуд України, 2011. с. 27.